

ságcikkeken kívül többek közt verseket, levelet, riportot, statisztikákat és regényrészletet is.

Minden leckéhez tartozik egy, vagy esetleg több fotó is, melyek a tematikához kapcsolódnak és különböző feladatok, kérdések segítségével a képleírás technikáját hivatottak kialakítani. Fontos része minden leckének a szókincsfejlesztésre szolgáló gyakorlatokon kívül a beszédzándékok kifejezési eszközeinek (pl. különbség és ellentét vagy előnyök, hátrányok, vélemény, tanács) rendszerező bemutatása, ill. az ehhez kapcsolódó feladatok. Az írásbeli kifejezőképesség kialakításánál, fejlesztésénél az adott feladat megtervezéséhez, kidolgozásához és át-dolgozásához ad szempontokat és segítséget pl. nyelvi eszközök formájában. Többek között az összefoglalás, állásfoglalás, leírás technikáit mutatja be, valamint néhány külföldiek számára is releváns szövegtípusra, mint pl. a magáncélú és a hivatalos levél, hoz példákat.

Az eddig elmondottakból nyilván már kiderült, hogy a magyarországi német-tanárok és nyelvtanulók számára mik a könyv legfontosabb erényei. Egyrészt harmonizál a hazai nyelvvizsgák bizonyos követelményeivel, miközben a Goethe Intézetnek a mi középszintünket meghaladó „Zentrale Mittelstufenprüfung”-jára készít fel, másrészt előtérbe helyezi a tanulási technikákat, stratégiákat, melyeknek ismerete bizonyos tanulótípusoknál biztosan eredményesebbé tehetné a sokak számára fontos, de nagyon időigényes nyelvtanulást. Ugyanakkor hagyományos értelemben vett nyelvtani gyakorlatok nem találhatók a könyvben. Ez szerintem kétféle hatást válthat ki. Választhat mellé a tanár egy haladóknak készült nyelvtani gyakorlókönyvet, ha csoportja nyelvi szintje vagy tanulási céljai ezt indokolják. De talán az is kiderülhet, hogy ha érdekes kérdésekről folyik a szó a nyelvórán, nincs feltétlenül szükség bizonyos szerkezeteket súlykoló, de tartalmukban érdektelen nyelvtani gyakorlatokra, hiszen a

tanulók szinte valamennyi feladat kapcsán a nyelvtant is alkalmazzák.

Manapság nyelvkönyvekkel kapcsolatban gyakran vitatkozunk arról, milyen képet is kell(ene) kialakítania a tankönyvszerzőknek a célnyelvi országról. Ez a tankönyv információi, azok feldolgozásmódja alapján elsősorban az értelmiségi réteg érdeklődésére épít, amit az is mutat, hogy a didaktizált újságcikkek többségének forrása a *Die Zeit*, a *Süddeutsche Zeitung* és a *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Ugyanakkor feltehetően számít a nyelvtanuló fiatalok csoportjára is, több fejezet (*Heimat, Großstadt, Meine Frau...*, *Zusammen leben* stb.) hoz olyan cikkeket, melyek főszereplői tizenéves fiatalok, vagy az ő gondjaik.

A tankönyv szójegyzéket nem tartalmaz, viszont a feladatok megoldási kulcsai lehetővé teszik az egyéni tanulást, feldolgozást.

A Verlag für Deutsch új kiadványa akár törzsanyagként, akár kiegészítőanyagként kipróbálásra érdemes. Sok magyar némettanár számára egyszersmind új szemléletet testesít meg, jó példákkal szolgál arra, hogy milyen eszközökkel lehet tudatosabban kialakítani, felépíteni az egyes készségeket, ill. azok egyes elemeit. Kíváncsian várjuk a folytatást, a könyv második kötetét.

Szablyár Anna

„Gyorsan”: friss, hatékony módszer a spanyol nyelvkönyvek piacán

Lourdes Miquel – Neus Sans

Rápido. Curso Intensivo de Español, Difusión S. L., Madrid, 1994

De dos en dos

Difusión S. L., Madrid, 1992

Cómo suena 1-2.

Difusión S. L., Madrid, 1992

Intercambio 1-2.

Difusión S. L., Madrid, 1989

María Dolores Chamorro Guerrero
és társai

Abanico

Difusión S. L., Barcelona, 1995

Francisco Matte Bon

Gramática Comunicativa del Español I-II.

Difusión S.L. Madrid, 1993

A Difusión Idegennyelvi Kutató- és Könyvkiadó Központ az utóbbi évek egyik legdinamikusabban fejlődő nyelvkönyv-kiadója Spanyolországban. Angol, német, francia és spanyol nyelven ad ki nyelvkönyveket, szótárakat, videókat és más, a nyelvtanításhoz, nyelvtanuláshoz szükséges és értékes anyagokat.

A Difusión kiadványai rendszerszemlélettel készültek. Nemcsak komplett kurzusokat kínálnak – pillanatnyilag kettőt (*Intercambio*, *Rápido*), de egy harmadik is (*Abanico*) nemrég napvilágot látott –, hanem olyan kiegészítő anyagokat is, melyek bátran bevethetők akármelyik, a Difusión, vagy más kiadó által kiadott módszer kiegészítésére. A Difusión kiadó mindezt gondosan kidolgozva és „felhasználóbarát” módon adja tudtunkra például a *De dos en dos* címet viselő, a szóbeli kifejezés készségét kezdő és haladó szinten erősítő páros interakciós kötet tartalomjegyzékében. („Ha grammatikai módszerrel dolgozik..., ha kommunikatív tankönyvet használ..., ha az *Intercambio* a tankönyv..., a következő pontokon kapcsolódnak hozzá a fenti gyakorlatok.”)

A páros interakciós gyakorlatokat tartalmazó, sokszorosításra szánt kivitelben megjelentetett tankönyvön kívül nagyon jól sikerült a *Cómo suena* című, a hallás utáni értést fejlesztő, két kötetből és hangkazettákból álló segédanyag, mely kezdő szinttől a haladóig kínál gyakorlatokat.

Szóljunk azonban ezúttal a komplett kurzusokról, illetve azok lehetséges felhasználási területeiről. Mind az *Intercambio*, mind a *Rápido* a Lourdes Miquel – Neus

Sans szerzőpáros műve. Mindkét kurzus célközönsége a serdülő, a fiatal felnőtt, illetve az örökifjú felnőtt korosztály. Mindkettő kezdő-álkezdő szintről indul. Az *Intercambio*hoz és a *Rápido*hoz egyaránt készült hangkazetta és tanári kézikönyv. Mindkét tananyag ugyanazon koncepció jegyében készült, kis időbeli eltolódással.

Mindkét kurzus, – grafikai kivitelében is –, rendkívül színvonalas, gondosan megtervezett, „felhasználóbarát”. Terjedelmükben azonban eltérőek. Az *Intercambio* két (A4-es formátumú) kötetből, s két gyakorlókötetből áll, füzetnek nem nevezném őket, annál testesebbek, a két szintnek megfelelően összesen nyolc hangkazetta tartozik hozzájuk. Az *Intercambio* lapjai szellősek, színei a fekete, a szürke különféle árnyalatai, a lila és a lila különböző árnyalatai. A *Rápido* egy (A5-ös, kompaktabb) tankönyvből, egy gyakorlókötetből és egy hangkazettából áll, és az *Intercambio*nál színesebb, de nem esztétikai okokból, csupán ott, ahol a színes képnek, a színeknek funkciója van. Az *Intercambio* („csere, eszmecsere”) alcíme szerint beszédközpontú tankönyv. A *Rápido* („gyors/gyorsan”) sem kevésbé beszédközpontú, alapvetően az előrehaladás tempójában más, alcíme szerint az intenzív kurzusok nyelvkönyve. – A szerzők koncepciója az, hogy a nyelv elsajátítása interakciók révén lehetséges. Ezért a nyelv működését mindig kontextusban, nociónális-funkcionális magyarázattal ellátva mutatják be. A morfoszintaxis elsajátítását ugyancsak számos gyakorlattal segítik. A páros és csoportos kommunikációt olyan szituációs gyakorlatokkal „provokálják”, amelyek révén valódi interakció jön létre a csoporton belül: információnyújtással, illetve információs úr előidézésével motiválják a kommunikáló feleket. – A gyakorlatokat elvégezve a nyelvtanuló rákényszerül, hogy önálló személyiségként nyilatkozzon meg, hogy valamennyi lingvisztikai és extralingvisztikai kommunikációs készségét latba vesse. – A tanár szerepe nagy mértékben eltér a hagyományostól, mely elsősorban a tanár-

diák közötti interakciót feltételezett. Központi szerepe az animátor feladatára redukálódik, ám ennek fontossága sem kisebb. Irányító csapattag, aki együtt dolgozik a diákokkal, összehangolja, segíti a közös felfedező és készségkialakító, egyéni és csoportos tanulási tevékenységet.

Rápido

A *Rápido* két évvel később jelent meg, mint az *Intercambio*, intenzív tanfolyam alcímmel. A szóbeli kifejezés készségét ugyanazzal a kommunikatív szemlélettel kezelik benne a szerzők, de nagyobb súlyt helyeznek az írásos kifejezésre, mint az *Intercambio*-ban. Mindkét tananyaghoz bőséges hangos dokumentáció járul. A *Rápido* azoknak íródott, akik a kezdő szint-ről egyetlen tanév alatt szeretnének eljutni a középfokra, gyors léptekben haladva, vagy pedig olyan nyelvtanulóknak, akik az alapoktól kiindulva akarják felfrissíteni megkopott spanyol nyelvi ismereteiket. A *Rápido* szerényebb terjedelme ellenére rendkívül gazdag és ötletes. A szerzők felnőtteknek tekintik olvasóikat. Időt és energiát nem kímélve olyan kérdéseket is igyekeznek tisztázni, melyek a tanulási szokások és stratégiák tudatosítására vonatkoznak, s ez bőségesen megtérül a későbbiekben.

Amilyen természetességgel beszélnek tanulási stratégiákról, anélkül, hogy ezek bármelyikét erőltetnék, ugyanolyan megengedőek az instrukciók nyelvezetében. „Csak semmi kényszer” lehetne a jelszó, gyengéden rábeszélő a stílus. A gyakorlókötetben az egyik dokumentum bemutatásánál például így szólnak az olvasóhoz: „Itt látható a Spanyol Közúti Felügyelőség egyik hirdetése. Az autóvezetőkhez szól. Mi lenne, ha te is elolvasnád?” A dokumentum alatt néhány, az olvasás-értést ellenőrző kérdés áll, előtte a bevezető instrukció csak ennyi: „Ez áll itt, vagy sem?” Majd szabadabb vizekre evezve, az új ismeretek alkalmazását, illetve elmélyítését jelző nagyító szimbólumát használva így fordulnak az olvasóhoz: „Amellett, hogy ajánlásokat tartalmaz, ez a doku-

mentum azért is érdekes lehet, mert a spanyolok szokásairól is szól. Nézzük csak, rájössz-e, melyek ezek a szokások?”

A *Rápido*-ban az egyes egységek a nagy nyelvtani témák köré csoportosítva jelennek meg, mindig az ugyancsak a Difúzió S. L. kiadásában napvilágot látott kommunikatív grammatika nézőpontjából közelítve. A szerzők a nyelvtani struktúrákat funkcionálisan és diszkurzív tárlásban ismertetik, túlnyomórészt deduktív módszert követve. A nyelvtanulókkal fedeztetik fel a fokozatosan nehezebbé váló nyelvtani jelenségeket, szükséges és elégséges támpontot nyújtva azok egyre elmélyültebb megismerésére és begyakorlására. Ehhez széles körű strukturális nyelvtani gyakorlat-apparátust sorakoztatnak fel, kommunikációs, olvasási, valamint hallás-értési gyakorlatokban, írásos feladatok megfogalmazásával.

A Rápido felépítése

A tankönyv és ennek megfelelően a gyakorlókötet is tizenhét egységből áll. Az egyes egységek a következő séma szerint alakulnak: 1. Szóbeli és írásos korpusz. Új téma bevezetése, olyan gyakorlatokkal, amelyek által megfigyelhető a nyelv működése. Sokféle szöveg, dokumentum, újságcikk, statisztikák, leíró szövegek, párbeszédek, vitatott és divatos társadalmi kérdések exponálása, versek, dalok. Számos érdekes eredeti dokumentumot mutatnak be a szerzők, sok színes és fekete-fehér fotón, rajzon, képregényt, ábrát, statisztikát. A bőség nem zavaró, a könyvben alkalmazott grafikai megoldások olyanok, hogy jól terelik-irányítják a tanuló figyelmét az éppen megismerni kívánt részletre. 2. Nyelvtani jelenségek összefoglalása, többnyire táblázatos formában is, nocio-nális-funkcionális ismertetéssel, amit az önálló tanulás során, de magán az órán is maga előtt tarthat a diák. 3. Gyakorlatok – újabb szövegekkel, vagy a már megismert szövegek új változataival, interakciós és egyéb készségek begyakoroltatására. Az egyes egységekben a szövegek száma 12–15. A gyakorlókönyvben nagyobb súly-

lyal szerepel az olvasási és írásos készségek fejlesztése, a lexika gyakoroltatása. A gyakorlókönyvben egységenként 8–17 gyakorlat áll.

Kultúra-civilizáció

Minden egységben több szöveg található a spanyol nyelvű kultúrákról, azonban a legsemlegesebbnek tűnő szöveg bemutatásakor sem feledkeznek meg a szerzők a szöveg civilizációs-kulturális aspektusainak a megemlítéséről. A szerzők a kulturális ismeretek fogalmába az interkulturális különbségek okozta kommunikációs problémákat is beleértik. A különféle kultúrákban honos szokások különbözőségét a mindennapi kommunikáció szintjén is részletesen tárgyalják. Változatos szituációs gyakorlatokban és leíró formában hívják fel a figyelmet a bemutatkozástól a vendéglátásig, szívesség, ajándék elfogadásáig, stb., a társadalmi szokások, viselkedésmód különbségeire. (Itt jegyezném meg, hogy a tankönyvszerzők általában országonként és nyelvterületenként eltérő módon értelmezik a civilizáció és kultúra fogalmát. Sok esetben a kettő között nincs tartalmi, csupán fordítási különbség. Más esetekben két uralkodó tendencia figyelhető meg. Az egyik, amikor kulturális ismeretként a nyelvország(ok) kulturális értékeit, irodalmát, művészetét, építészetét stb. ismertetik a nyelvkönyvek, a másik, amikor ez kiegészül a nyelvország földrajzának, történelmének, tradícióinak, társadalmi valóságának ismertetésével. Még viszonylag ritka az a megoldás, amelyet a Lourdes Miquel – Neus Sans szerzőpáros alkalmaz.)

Kiejtés, intonáció

A kiejtés és intonáció az egyes egységek végén szerepel. A spanyolban speciális hangok kiejtésére készült gyakorlatok szerepelnek, a hangszalagra felvéve és a könyvben leírva. A félszigeti spanyol nyelvtől eltérő, a latin-amerikai országokban honos más-más kiejtés és hanglejtés sem marad említés nélkül, sőt, intonációs görbével is illusztrálnak a szerzők.

Lexika

A kiejtés, illetve a hangsúly-hanglejtés változatainak bemutatásán túl a félszigeti és a különböző latin-amerikai országokban beszélt spanyol nyelv lexikai különbségeire is fény derül a *Rápidó*-ban. Ezek az információk azonban nem különülnek el, hanem mindig a soron lévő tananyag természetes részeként kerülnek terítékre. – Az ajánlott tanulási stratégiák közül igen figyelemre méltóak a szókincs elsajátítását célzó gyakorlattípusok. Többnyire olyan formában jelennek meg, hogy a nyelvtanulónak listát kell készítenie egyes szavakból, kifejezésekből, tematikus, asszociációs, grammatikai, vagy egyéb szempontokat figyelembe véve, majd az elkészített listát kell valamilyen módon manipulálni, pl. bővíteni, szűkíteni, átrendezni. Ezek a gyakorlatok; akárcsak a tankönyv más gyakorlatai, sohasem mechanikusak. – Az elsajátítást elősegítő technikák a *Rápidó*-ban többségükben a dedukción alapulnak. A szerzők gyakran alkalmazzák a „puzzle”, vagy „mozaik”-technikát, amikor hiányzó elemeket kell helyre rakni. Ezt a feladattípust grafikailag igen színvonalasan jelentetik meg.

Nyelvtan

A *Rápidó* tankönyve és a hozzá szervesen illeszkedő gyakorlókönyv a spanyol nyelvtan valamennyi kardinális kérdését tárgyalja és kimerítően be is gyakoroltatja. A nyelvtani témákat rendkívül világosan és áttekinthetően, funkcionális megközelítésben találja. A magyar anyanyelvű nyelvtanuló számára különösen zsiros faldatnak mutatózó múltidők használata és a kötőmód elsajátítása szokatlanul eredményes volt a *Rápidó*-ból tanulók esetén. Még azok is, akik e tankönyv segítségével frissítették fel ismereteiket, más megvilágításban, új oldalról voltak képesek e problematikus fejezeteket szemlélni és előző ismereteiket átértékelni.

A nyelvtani magyarázatok minden egységben sárga alapszínben jelennek meg. Sok táblázattal, a nyelvtani kategóriákat a spanyol nevükön nevezve. Min-

den információ lényeges, de a komolyabb eltérésekre *Doña Eñe* (Ñ asszony) figyelmeztet, „aki” a spanyol kultúra integráns része, s mára talán szimbóluma is, mióta a spanyolok elzárkóztak attól az egységsítő javaslattól, hogy az európai egységből „kilógó” írásjelet a számítógépek billentyűzetéből töröljék. – A szükséges és elégséges nyelvtani magyarázatok az önálló tanulásra képes és rendszerező elméknek kedveznek, és ne tagadjuk, a porosz iskolai hagyományban nevelkedett nyelvtanulóknak, s ebbe a körbe a magyar nyelvtanulókat minden kétséget kizáróan beleérthetjük. A számos referencia, az árnyalt különbségekre és rendhagyó jelenségek fontosságára utaló 3-4-5 csillag mindmind a nyelvtanulót és nyelvtanárt szolgálja.

Ha nemcsak az instrukciókat, hanem a *Rápido* összes szövegét tekintjük, megállapítható, hogy a könyv nagyon sok nyelvoktatói tapasztalattal, tananyagszerzői hozzáértéssel, és leleménnyel íródott. Említésre méltó a toleranciára, a másság tiszteletére „nevelő” hangnem. Ironikus felhanggal ugyan, de itt-ott picit feminista, ám csak éppen a divatos mértékig, ez azonban megbocsátható, hiszen nők a szerzői.

A *Rápido* közel két éve van a piacon, és még jelentős jövő áll előtte.

Győri Anna

Telegdi Zsigmond–Pléh Csaba–
Szépe György (szerk.)

Általános Nyelvészeti

Tanulmányok XVIII.

Nyelvészet és pszichológia

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995

Az MTA Nyelvtudományi Intézetének és a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának gondozásában jelent meg az Általános Nyelvészeti Tanulmányok XVIII. kötete Telegdi Zsigmond, Pléh Csaba és Szépe

György szerkesztésében. A megjelenést Telegdi Zsigmond professzor nem érhetette meg: a könyv egyszersmind előtte való tisztelgés.

A tanulmánykötet – a kiadási válság következtében – az eredetileg tervezett anyagnak sajnos csak kétharmadát tudta publikálni, és igen sokáig váratott magára. Így a benne megjelent cikkek, tanulmányok, recenziók nem a legújabb kutatásokról adnak számot, nem a legújabb könyveket ismertetik, mégis a nyelvészettel foglalkozók számára nagy élvezetet nyújtanak a nyelvészet és a pszichológia határán elhelyezkedő pszicholingvisztikai írások.

A kötetben képviselteti magát a pszicholingvisztika összes kutatási területe: a nyelvi ontogenezis (gyermeknyelv), a beszéd mentális folyamatainak vizsgálata, ezen belül a beszédprodukción és a beszédpercepción, a beszédhibák enyhébb és súlyosabb formái, az afázia. Két téma kap egy kissé kevesebb figyelmet: a kétnyelvűség magyarországi kutatása és az idegen nyelv-oktatás. Igaz, a könyv Szemle részében az utóbbiról egy (Radnai Zsófia: Theo van Els–Theo Bongaerts [szerk.]: *Applied Linguistics and the Learning and Teaching of Foreign Languages*), a kétnyelvűséggel kapcsolatban több ismertetést is olvashattunk (Kelemen Janka: Göncz Lajos: *A kétnyelvűség pszichológiája*; Szépe György: Miguel Siguán–William F. Mackey: *Educación y bilingüismo*; Tüske Margit: Giuseppe Francescato: *Il bilingue isolato*); ezek a művek azonban nem a magyar helyzetet elemzik, csak felkeltik az olvasó érdeklődését a magyarországi bilingvizmus-kutatások iránt.

A tanulmányokat témák szerint ismerettem.

1. *Nyelvi ontogenezis: általános kérdések.* Sugárné Kádár Júlia arra a kérdésre keresi a választ „Az életkor és a szociális körülmények hatása az alanyi, illetve állítmányi csoport kidolgozására, óvodások mondataiban” című tanulmányában (231–245), hogy a beszédfejlődés óvodáskori szakaszát milyen ütemben befolyásolja a szociális háttér, a szülők kommunikációs